

Waiting for Superman

1. Een filmisch pamflet: het onderwijs moet geprivatiseerd worden

Vorige week heb ik de documentaire *Waiting for Superman* bekeken. Dit filmisch pamflet kwam anderhalf jaar geleden in roulatie.¹ De filmmakers zetten het openbare onderwijs van de Verenigde Staten in de beklaagdenbank: wie voor een dubbeltje geboren is, wordt nooit een kwartje. Kinderen die wat meer in hun mars hebben, wachten tevergeefs op die onnipotente filmheld Superman die hen uit het slop haalt. Dat komt volgens de makers door de abominabele onderwijskwaliteit en met name door de lamlendigheid van de leerkrachten en de macht van de vakbonden. De makers menen dat **privatisering en deregulering** van het onderwijs de enige uitweg biedt: Superman zal de talenten van kansarme leerlingen recht doen door, in plaats van openbare scholen, onafhankelijke 'charter schools' op te richten.² Het wachten is niet op meer geld maar op zelfstandige scholen met ambitie en daadkracht.

2. De overheid voert bureaucratische kwaliteitscontrole in

Als handlanger van deze vermeende Superman heeft zich in het laatste decennium een tweede heilbrenger aangediend: de Amerikaanse overheid. Zij eist van openbare scholen (maar ook van de charterscholen) dat ze verantwoording afleggen over hun onderwijsrendement. Daartoe is een systeem van **bureaucratische kwaliteitsbewaking** opgetuigd met rigide normering en meting van leervorderingen. De prestatiecijfers worden gepubliceerd om competitiviteit tussen scholen te bevorderen (marktwerking). Zwakke scholen worden aan de schandpaal gezet, en als ze hun kwaliteits- en rendementscijfers niet weten te verbeteren, wordt de geldkraan dichtgedraaid. Daarbij worden harde top-down maatregelen niet geschuwd. Zo berichtte de NY Times onlangs dat de schooldag van alle openbare basisscholen in Chicago met anderhalf uur verlengd wordt: vanaf volgend schooljaar zitten alle kinderen dagelijks 7,5 uur (bv. van acht tot halfvier) op school.³

Binnen het openbaar onderwijs wordt de competitie ook naar het personeelsbeleid doorgetrokken: de leraarsprestaties worden gemeten, er worden vormen van prestatiebeloning ontwikkeld, en als hun prestaties beneden de maat zijn, worden ze ontslagen. Gaandeweg ontstaat een bureaucratisch schrikbewind waarin zowel scholen als individuele leraren worden afgerekend op hun meetbare prestaties, volgens de maatstaven die door de bureaucratische overheid zijn vastgesteld.

3. Volgens de leraren uit het openbaar onderwijs zijn dat geen goede ontwikkelingen

Vanuit het Amerikaanse openbaar onderwijs is een tegenbeweging op gang gekomen (Not Waiting for Superman).⁴ Leraren zitten niet te wachten op een **ideologische boeman** die privatisering ophemelt en het openbaar onderwijs zwartmaakt (1), en evenmin op deze **bureaucratische boeman** die het openbaar onderwijs onder het mom van kwaliteitsbewaking ontwricht (2).

Zij betogen dat het openbaar onderwijs onmisbaar is om de vele kansarme jongeren op te vangen die in de USA het onderspit dreigen te delven en dat de charterscholen slechts de krenten uit de pap vissen. Aan de poort van openbare scholen wordt niet geselecteerd en zij krijgen dus de moeilijkste leerlingen binnen, maar hun budget is bij lange na niet toereikend om deze leerlingen te bedienen. De leraren worden overbelast, hun salarissen zijn laag, en ze krijgen niet genoeg ruimte om passend onderwijs te bieden. In de bureaucratisch opgelegde kwaliteitsmaatstaven wordt te weinig rekening gehouden met de immense problemen die scholen samen met hun achterstands- en zorgleerlingen moeten overwinnen. En het onderwijsbeleid wordt onvoldoende geruggesteund door een beleid gericht op armoedebestrijding, het scheppen van gelijke kansen en het opheffen van taalachterstanden.

Volgens de leraren van het openbaar onderwijs is noch privatisering noch bureaucratische kwaliteitsbewaking in het belang van hun leerlingen.

4. Ja, de leraren uit het openbaar onderwijs hebben gelijk!

Hebben ze gelijk? Ik ken het Amerikaanse onderwijs niet vanbinnenuit. Ik moet afgaan op speelfilms over het Amerikaanse openbaar onderwijs. Zo zag ik dit weekend *Dangerous Minds* met Michelle Pfeiffer: een bevlogen highschooldocent die achterstands- en zorgleerlingen, tegen de klippen op, weet te enthousiasmeren en die één leerling uit haar klas een duwtje weet te geven op weg naar het hoger onderwijs.⁵ Inderdaad, één bevlogen docent kan het verschil maken, zeker als ze haar vrije tijd opoffert aan huisbezoeken en als ze de nodige leermiddelen en extra's uit eigen zak betaalt. Maar het is een druppel op een gloeiende plaat. Door de combinatie van taalachterstanden, armoede, beroerde thuisomstandigheden en een uitzichtloze toekomst hebben leerlingen uit achterstandswijken weinig kans op schoolsucces. Het is niet eerlijk om scholen daarop af te rekenen, en zeker niet zolang die scholen te weinig middelen

krijgen om er het beste van te maken. Een Superman kan dat niet verhelpen door privatisering van het openbaar onderwijs of door de invoering van bureaucratische kwaliteitsbewaking.

5. Maar de filmmakers hebben wél een punt ...

Maar de filmmakers hebben gelijk als ze bedoelen dat uitblinkers in een achterstandsklas niet in de steek gelaten mogen worden. Uit een oogpunt van gelijke kansen hebben ze recht op een Superman die hen hogerop helpt: een bevlogen docent, talentscout of weekendschool die deuren voor hen opent en hen begeleidt naar een vorm van vervolgonderwijs waar ze hun talenten verder kunnen ontwikkelen.

Op het duo Privatisering en Kwaliteitsbewaking moeten kansarme uitblinkers hun hoop niet stellen. Van Superman Privatisering (1) hebben ze niets te verwachten, want voor charterscholen blijven zorgleerlingen uit achterstandswijken een *bad risk*, waar ze de vingers liever niet aan branden. En de bureaucratische Boeman Kwaliteitsbewaking (2) treedt evenmin voor hen in het krijt, want die heeft het veel te druk met het bestraffen van 'zwakke' scholen die met man en moed tegen de bierkaai vechten om hun achterstandsleerlingen van de ondergang te redden.

Wes Holleman

weblog onderwijs 24-1-2012

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.imdb.com/title/tt1566648/>; <http://www.youtube.com/watch?v=vuEOOCTmR-k>

² Charterscholen (U.K.: 'academies') behoren tot het door de overheid bekostigde onderwijs. Evenmin als in het openbare onderwijs wordt schoolgeld geheven (maar dankzij donaties hebben ze vaak meer geld te besteden). Ze lijken op bijzondere scholen in Nederland, met dien verstande dat ze aan minder overheidsregels hoeven te voldoen. Hun verplichtingen zijn contractueel (in een charter) vastgelegd. Zie verder: http://en.wikipedia.org/wiki/Charter_school.

³ <http://www.nytimes.com/2012/01/13/us/longer-school-day-in-chicago-brings-promise-and-questions.html>

⁴ <http://notwaitingforsuperman.org/>

⁵ <http://www.imdb.com/title/tt0112792/>